

Шевчук Олександр Олександрович, доцент кафедри забезпечення фінансової безпеки та фінансового розслідування ННІ № 1 Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук, доцент

КОРУПЦІЯ В ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ТА ШЛЯХИ ПОДОЛАННЯ

Впродовж довгого часу корупція залишається однією з найбільших проблем України, та є темою для постійних дебатів як для української, так і для міжнародної спільноти. В Індексі сприйняття корупції, що укладається глобальною антикорупційною організацією Transparency International та базується на оцінках підприємців та аналітиків, за підсумками 2018 року наша країна посіла 120 сходинку у переліку зі 180 країн світу. І хоча з року в рік позиції України у рейтингу покращуються, такий стан речей все ще є далеким від прийнятнього. Саме корупція, за даними численних аналітичних звітів та опитувань, є найбільшою проблемою. Очевидні проблеми, викликані високим рівнем хабарництва та зловживання, - руйнація системи цінностей суспільства, тотальна недовіра до органів державної влади, що врешті-решт призводить до негативних наслідків, збільшуючи нерівність та уповільнюючи зростання доходів населення.

За даними загальнонаціонального дослідження [«Корупція в Україні»](#), проведеного в 2018 році, корупція входить до числа найбільших проблем в Україні: 94 % громадян віком від 18 років вважають її дуже серйозною проблемою країни. Насамперед громадяни занепокоєні корупцією у вищих ешелонах влади (93 %), але проблема побутової корупції - в освіті, медицині, взаємодії з різними державними органами, також є дуже серйозною для 82 % громадян України.

Корупція - це негативне соціальне явище, джерело економічних, політичних і соціальних ризиків для українського соціуму. Запобігання та боротьба з корупцією в освітній сфері сьогодні є надзвичайно актуальною проблемою. Її вирішенню має сприяти активна антикорупційна діяльність громадськості, відповідне законодавче забезпечення, рішучі дії владних структур, керівництва держави й учасників освітнього процесу.

На сьогодні в галузі освіти непоодинокі випадки корупційних правопорушень. Згідно статистичних даних які були оприлюднені Аналітичним центром CEDOS слідує, що у 2017 році в Україні зафіксовано 381 корупційне порушення у вищих навчальних закладах.

Проаналізуємо причини розповсюдження корупції а саме:

1. Соціальні та економічні проблеми, не дають змоги належним чином оплачувати роботу викладачів. Неналежний рівень заробітної плати, відсутність гарантій соціального забезпечення при великому обсязі навчально-педагогічного навантаження, недостатні можливості

для самореалізації досвідчених людей приводить до бажання незаконного збагачення шляхом вчинення корупційних діянь.

2. Причини виникнення корупції у сфері освіти пов'язані із появою у суспільстві заможних людей (що загалом є позитивним явищем), які мають можливість під прикриттям спонсорської допомоги вкладати в навчання своїх дітей великі кошти. Такі дії називають «інвестиціями в освіту».

3. Відсутність можливостей використання новітніх технологій під час організації освітнього процесу.

4. Лімітовані місця на бюджетну форму навчання та престиж тих чи інших спеціальностей або закладів вищої освіти породжує «боротьбу» за навчання. Найкорумпованішими, як правило, є заклади вищої освіти які мають медичний міжнародний та юридичний напрямок.

Корупцію у закладах вищої освіти розділяють на умовні етапи - це:

Етап перший - під час вступу до закладу вищої освіти. Ця проблема була вирішена шляхом впровадження системи ЗНО, яка показала якісний результат, але згодом була змінена та втратила свою ефективність, хоча втримала розповсюдження корупційних проявів на етапі вступу.

Етап другий - під час освітнього процесу (протягом навчання).

Загалом освітній процес - це інтелектуальна, творча діяльність у сфері вищої освіти і науки, що провадиться у закладі вищої освіти (науковій установі) через систему науково-методичних і педагогічних заходів та спрямована на передачу, засвоєння, примноження і використання знань, умінь та інших компетентностей у осіб, які навчаються, а також на формування гармонійно розвиненої особистості.

Основною проблемою вчинення корупційних діянь науково-педагогічними працівниками закладів вищої освіти - це байдужість і вигідність освітнього процесу для здобувачів вищої освіти. На рівні освітнього процесу корупцію провадить низький ступінь володіння дисциплінами, не об'єктивне оцінювання, незацікавленість здобувачів вищої освіти у здобутті нових знань та набуття практичних навичок.

Запобігання корупції у закладах вищої освіти залишається неефективним внаслідок відсутності якісного контролю під час вступної компанії, освітнього процесу, складання екзаменаційних сесій, та державних екзаменів, а також несприяттлі здобувачів вищої освіти і науково-педагогічного складу закладів вищої освіти у боротьбі з корупцією.

Етап третій: закінчення освітнього процесу це - післядипломна підготовка здобувачів вищої освіти, здобуття наукових ступенів та вчених звань.

Шляхи подолання ситуації, що склалась:

1) Підвищення значущості вищої освіти, а також якості освіти (це відобразиться не тільки на корупційну складову в вищій освіті, але і

суттєво підвищить якість отриманих вмінь та навичок випускників, які будуть закінчувати заклади вищої освіти);

2) Також останнім часом одним із актуальним інструментів, подолання корупції є участь громадськості в заходах щодо запобігання корупції. Громадська протидія корупції у ЗВО, має вводити в себе постійний моніторинг освітнього процесу громадськими організаціями і спонукання здобувачів вищої освіти та науково-педагогічних працівників до активної позиції у боротьбі з проявами корупції.

3) Відповідальність за корупцію у закладах вищої освіти необхідно збільшити, натомість якість соціального забезпечення науково-педагогічних працівників покращити;

4) Модифікувати систему державного замовлення за для приведення її у відповідність до вимог ринку освітніх послуг, оптимізувати кількість закладів вищої освіти шляхом перегляду критеріїв отримання ліцензій та акредитації;

5) Запровадити дієві зміни на рівні освітнього процесу які повинні передбачати введення системи зовнішнього оцінювання знань здобувачів вищої освіти разом із вдосконаленням критеріїв внутрішнього оцінювання.

6) Забезпечити формування стимулів для науково-педагогічних працівників закладів вищої освіти відмовлятися від сталих корупційних практик та зацікавлення здобувачів вищої освіти до здобуття реальних знань під час освітнього процесу;

Таким чином ми вважаємо що комплекс вищеописаних заходів дозволить провести якісну роботу, яка спрямована на ліквідацію корупційних проявів в закладах вищої освіти. Також, необхідно більш якісно організувати співробітництво з правоохоронними органами України в контексті проведення спільних освітньо-виховних заходів.

Шило Сергій Миколайович, провідний фахівець інституту підготовки керівних кадрів та підвищення кваліфікації Національної академії внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

СУТНІСТЬ І СТРУКТУРА МЕХАНІЗМУ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ПРОТИДІЇ КОРУПЦІЇ В УКРАЇНІ

Новітній пріоритет антикорупційної політики - не лише у виявленні та притягненні до відповідальності осіб, які вчинили корупційні правопорушення чи злочини, а й в усуненні причин виникнення та розповсюдження корупції. Це вимагає більш кропіткої та складної управлінської діяльності, яка включає в себе адміністрування усіх сфер публічно-правової діяльності, в яких тією чи іншою мірою є,